

NARODNA GALERIJA

JE

DOBILA SVOJO STREHO!

TA VESELA VEST je bila oznanjena Slovincem decembra meseca 1928 ob proslavi desetletnega obstoja društva Narodna galerija. Ko se je svetovna vojna nagibala k svojemu zaključku, je izšel avgusta 1918 oklic za ustanovitev društva, čegar namen je bila ostvaritev javne slovenske umetnostne galerije. Ob ustanovitvi društva Narodna galerija je imelo naše leposlovje in znanost že svoj dom v Slovenski Matici, muzika v Glasbeni Matici, zgodovinski spomeniki v Muzeju, splošna omika in narodna vzgoja v Mohorjevi in drugih kulturnih družbah. Edino likovna umetnost je bila brez osrednega doma. Društvo je bilo sprejeto od javnosti s simpatijami in razumevanjem. Darovi in prispevki so pokazali, da je Narodna galerija potrebna institucija za ohranitev del naših prednikov slikarjev, kiparjev in stavbarjev in za ugotovitev kulturnega dela tistih, ki so v vseh časih naročali, kupovali ali prispevali za posvetne in verske zgradbe ter jih krasili v notranjščinah in zunanjščinah s slikami, kipi in drugimi umetnimi izdelki. Ta dvojna dedščina je v slovenskih pokrajinah kljub katastrofam, ki so vedno zadevale naše dežele in uničile nebroj naših dragocenih umetnostnih spomenikov, še v svojih ostankih tako močna in polna vrednot, da bo, zbrana v celotnem pregledu pod svojo streho, naš odličen, svojevrsten narodno kulturni zaklad.

Delovanje Narodne galerije ni bilo nagrajeno le s popolnim uspehom v lastnem delokrogu; potrebnost in pravilnost njenih prizadevanj je potrdila tudi desetletna povojna doba, ki je pomagala likovni umetnosti po vsem kulturnem svetu do takšnega razmaha in popularizacije, kakršne malo beleži svetovna in tudi domača zgodovina! Pred tridesetimi leti je bilo za domačega umetnika težko, da bi se trajno preživel doma. Danes ustvarja doma častno krdelo likovnih: domači arhitekti in stavbarji nam grade palače in domove, naši kiparji jih krasi s sohami in slikarji s slikami, grafiki razširjajo dnevno s tiskom umetniško delo med ljudstvo: likovna umetnost je postala koristen in nepogrešljiv sestavni del našega življenja.

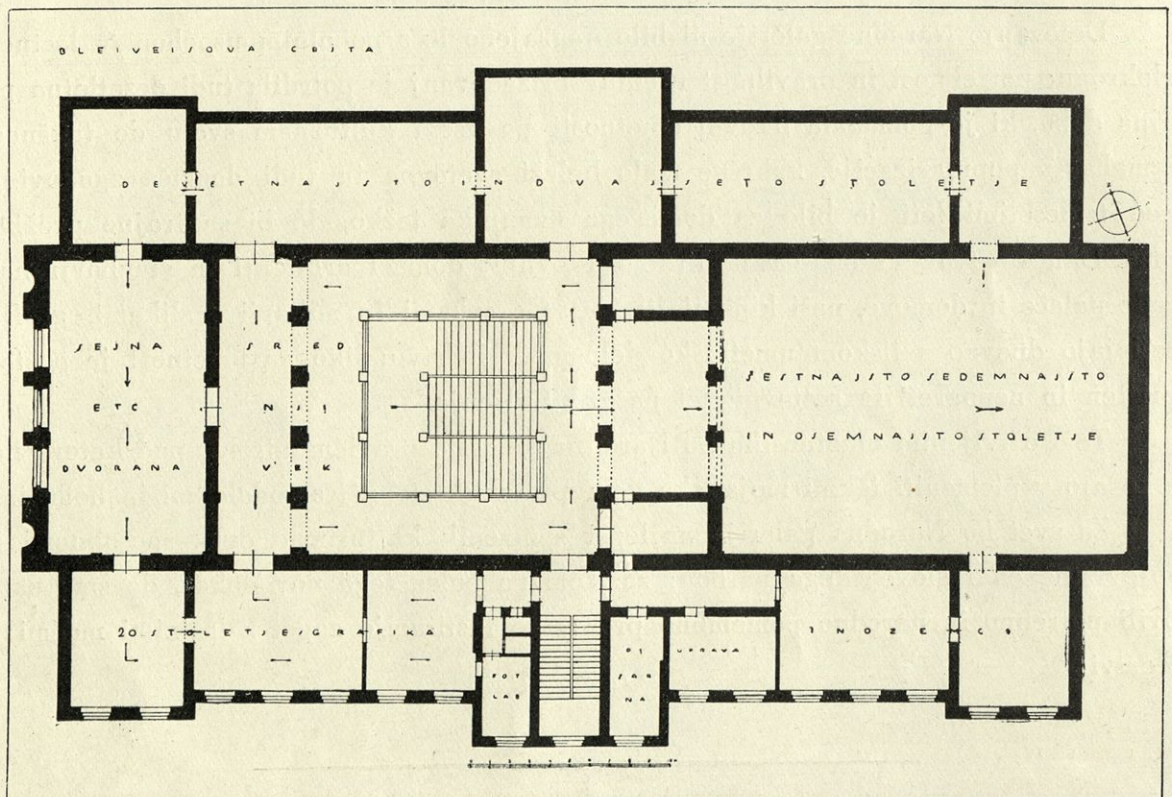
Tem oživljenim umetnostim bo Narodna galerija pravična streha, pod katero naj se kosajo v plemeniti tekmi mojstrska dela preteklih stoletij s sodobnimi in bodočimi.

Za svet bo Narodna galerija najlepši spomenik kulturnega dela, sposobnosti in svojevrstne čudi slovenskega naroda; za dom pa poleg tega nov dokaz, da smo ustanovili potrebno in narodno pomembno prosvetno institucijo zopet z lastnimi močmi in sredstvi!

Sl. 1. Narodni dom je bil dograjen leta 1896. z namenom, kakor pravijo pravila društva Narodni dom iz leta 1881.) „narodnim društvom ljubljanskim, ki se z umetnostjo, znanstvom pečajo, ali k družbinske zabavi služijo, stalno in lepo domačijo napraviti in na tak način omiko in zabavo pospešiti.“ Po 52. letih, v katerih je Narodni dom pretežno služil zabavi, sta znanost in umetnost dobili v njem streho. Po dolgotrajnih razgovorih je vzela Narodna galerija l. 1927. v šestdesetletni najem (razen sokolskih prostorov) vso hišo, katero mora oskrbovati in vzdrževati. Poleti 1928 je N. G. precej ruinirano stavbo popravila in spremenila prvo nadstropje v stalno umetnostno galerijo. Sl. 2. Talni načrt preurejenega I. nadstropja z označbo porabe prostorov za namestitve umetnin po zgodovinskem redu.

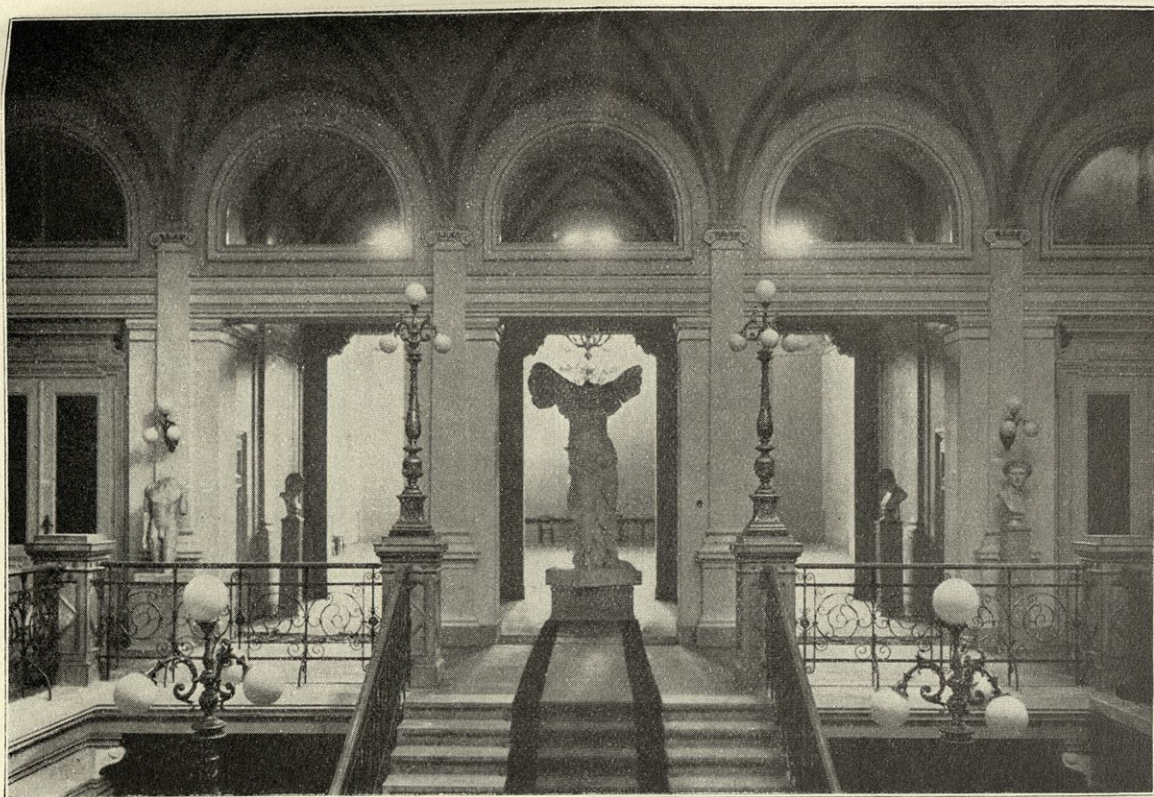
Sl. 3. Med delom v sobah, ki jih vidite po izvršeni adaptaciji na slikah 8, 9, 10, 11, 12, 13.

Sl. 4. Visoki odri v glavni 12 m visoki, 15 m široki in 21 m dolgi dvorani.

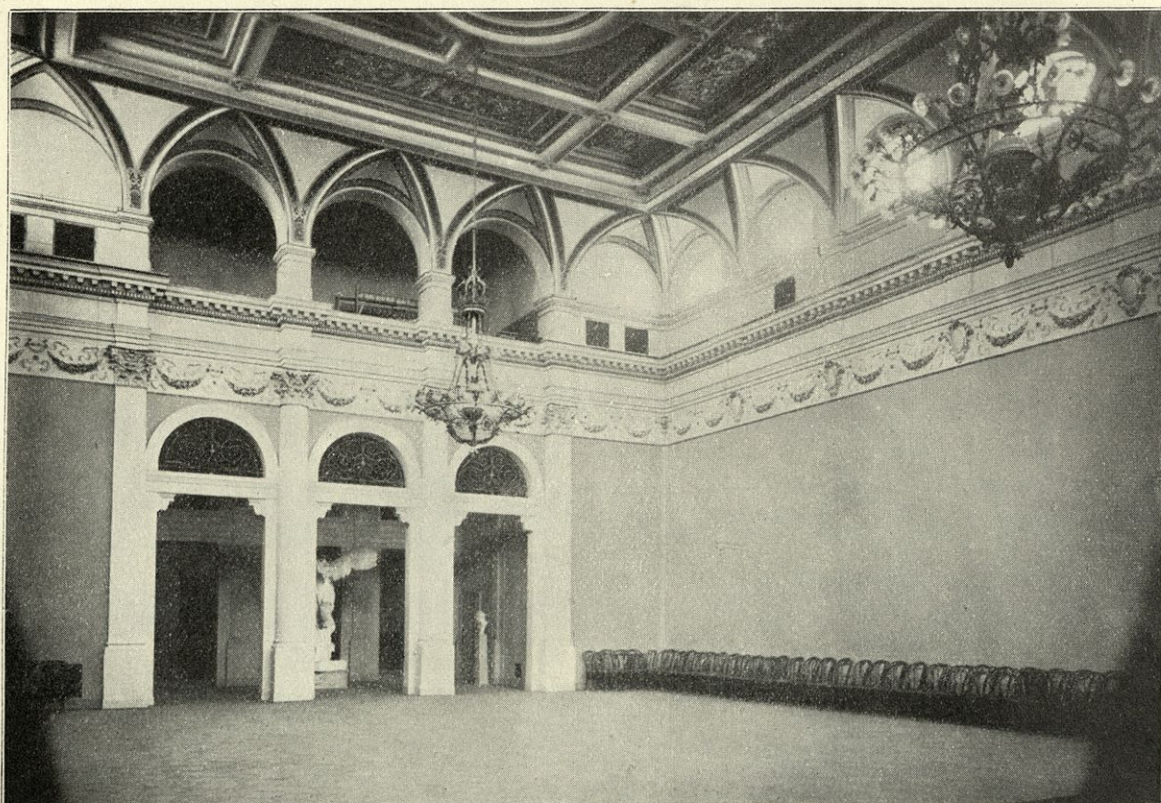
Sl. 5. Del velikega vestibula, ki je namenjen za dela 14. in 15. stoletja (freske in gotška plastika). Sedaj je tu nameščenih 63 odlitkov po mojstrskih delih grških in rimskih kiparjev. To je prvi del od Narodne galerije ustanovljenega muzeja svetovne plastike, ki ima namen, nazorno posredovati kiparsko umetnost. Ko se pridružijo arhaični, starokrščanski, romanski, gotški, renesančni in baročni oddelki, bo muzej popoln in bo dobil lastne prostore; stroški za celotno nabavo bodo znesli okroglo 500.000.— Din.

Sl. 6. Pogled iz velikega vestibula v glavno dvorano; veliki vestibul je tako kakor spodnja glavna veža, stopnjišče, velika in mala dvorana izdelana v mavčnem ometu in stropovi v bogati štukaturi; vse je bilo obnovljeno in osnaženo; odprla se je zveza iz vestibula v glavno dvorano, pred malo dvorano je napravljen poraben koridor. Sl. 7. Prenovljena velika dvorana, ki je služila preje za plesne prireditve, je sedaj namenjena za slikarstvo in kiparstvo naše renesanse in baroka. S povečanjem severnih vrhnih oken je dobila dvorana zadostno luč; s tem so bili odstranjeni do višine 6 metrov številni pilastri s kapiteli in podstavki, da se bodo mogle slike in plastična dela čim najbolj ekonomično razstaviti. Na vzhodni strani velike dvorane sta rezervirani dve dvorani za namestitev umetnin inozemskih mojstrov (italijanskih, nemških i. t. d.)

Sl. 8. Prva stranska dvorana, v kateri so sedaj provizorično nameščena dela Janeza Wolfa, bratov Šubicev, Antona Ažbeta, Ivana Franketa in Simona Ogrina; po definitivnem aranžmaju bo ta dvorana bržčas obsegala naše slikarstvo ob koncu 18. in ob začetku 19. stoletja (kranjska šola).

Sl. 9. Druga stranska dvorana s pogledom za zapadno steno in z deli Jožefa Petkovška, Ferda Vesela, Ivane Kobilce, Gvajca, kiparja J. Bernekerja; tudi ta dvorana bo še morala dati prostora našemu bidermajru (Langusu, Tomincu, Stroju, Cetinoviću) s predelitvijo, za kar je bilo v projektu poskrbljeno.

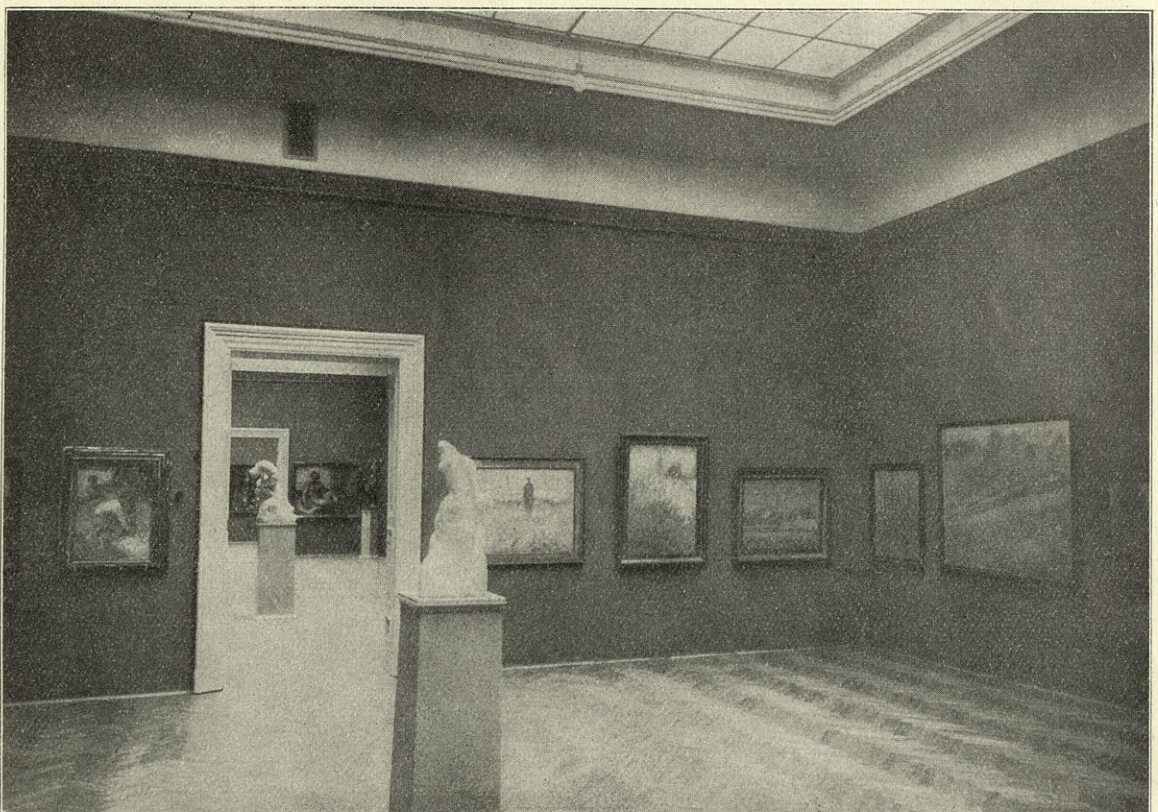

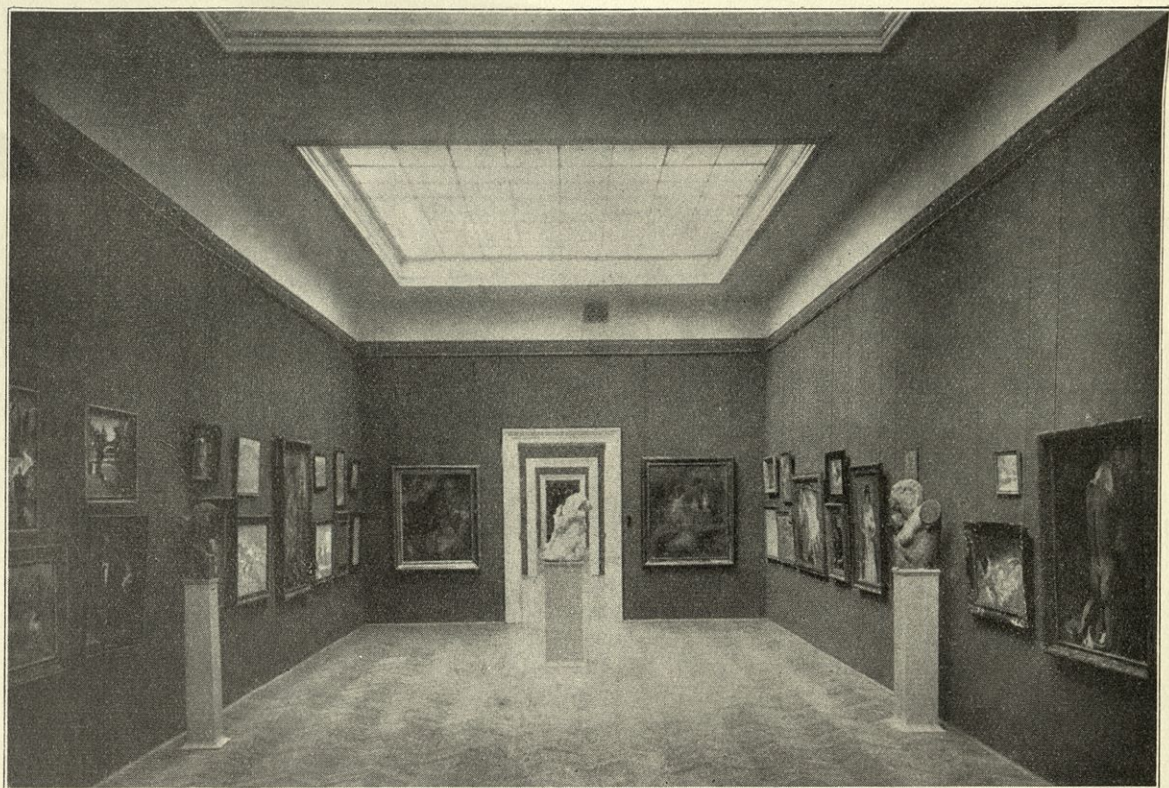

Sl. 10. Ista druga stranska razstava s pogledom na vzhodno steno.

Sl. 11. Tretja srednja stranska dvorana z deli Ivana Groharja; v sredi Dolinarjev marmor: Mati z otrokom. — Vseh pet stranskih dvoran je nastalo iz bivših 11 večjih in manjših prostorov; nova je razsvetljava od stropa, s čemer je bilo pridobljeno na južni in zahodni steni z maskiranjem vertikalnih oken 60 tekočih metrov nujno potrebne ploskve in enakomerna luč za vse stene. Po preureditvi je prostora za nastanitev umetnin v celem 400 tekočih metrov razstavne ploskve v 12 dvoranah s 1100 talnimi kvadratnimi metri; poleg tega je soba za grafično zbirko, dve manjši upravni sobi in fotografična temnica. V mezzaninu je stanovanje hišnika in delavnica; v kleti so prostori za skladišče in drvarnice.

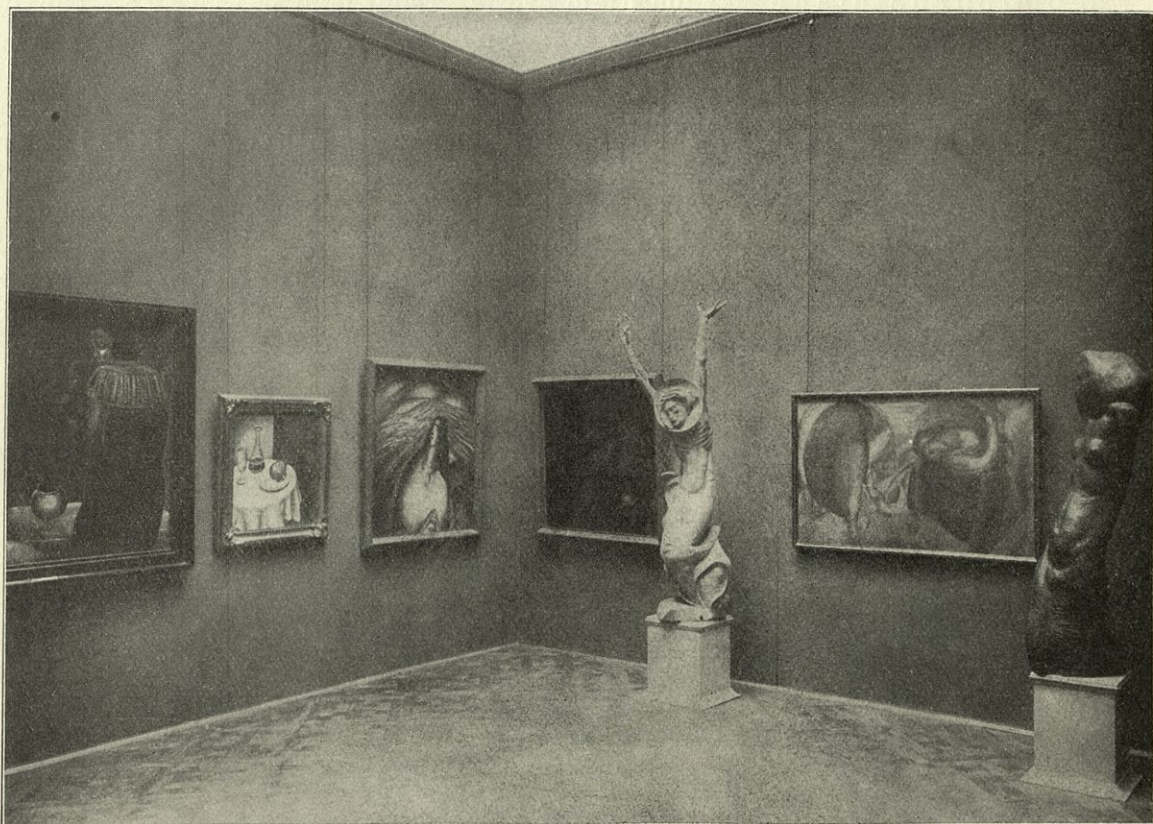

Sl. 12. Četrta stranska dvorana z deli R. Jakopiča, M. Sternena, M. Jame, I. Vavpotiča, F. Tratnika, A. G. Kosa, M. Gasparija, F. Klemenčiča, L. Dolinarja, F. Bernekerja in I. Napotnika.

Sl. 13. Peta stranska dvorana z deli F. Kralja, T. Kralja, V. Piona in B. Jakca. Zveza od tu v razstavne sobe v vzhodnem traktu, kjer so sedaj nameščena dela T. Kosa, M. Vidmarja, D. Vidmarja, F. Palovca, M. Maleša, O. Globočnika, M. Cudermana, M. Pregljeve, N. Pirnata, H. Smrekarja, S. Šantlja in grafične mape, gre preko male dvorane, ki bo služila za manjše periodične razstave, seje itd.

DELOKROG IN POTREBŠČINE NARODNE GALERIJE

DELOKROG NARODNE GALERIJE je določen v paragrafu drugem njenih pravil, ki pravi: „Namen društva je ustanovitev, izpopolnjevanje, vzdrževanje in varstvo javne slovenske umetnostne galerije, t. j. zbirke slikarskih, plastičnih, grafičnih in stavbarskih umotvorov umetnikov slovenskega pokolenja, bodisi moderne, bodisi starejše dobe. Izključeni tudi niso umotvori drugih umetnikov, zlasti ne onih, ki so stali v zvezi z domačo umetniško produkcijo, oziroma, ki so vplivali na razvoj slovenske likovne umetnosti. Društvo ima tudi namen vse že obstoječe domače umetniške zbirke združiti v celokupnost. Poleg ustanovitve zbirke same je društveni namen naposled tudi zgradba ali pridobitev poslopja za slovensko umetniško galerijo oziroma začasna pridobitev prostora za nastanitev zbirk“.

Po desetih letih intenzivnega dela je pridobila Narodna galerija svojo streho za namestitev umetnostne zbirke; ta obstoji sedaj iz lastnih, večinoma potom nakupov pridobljenih umetnin in iz umetnostne kolekcije mestne občine ljubljanske in šteje že 250 oljnatih slik, 152 kipov v bronu, kamnu, mavcu in lesu, 746 kosov reproduktivne grafike, risb, akvarelov, monotipij in pastelov. Skupaj 1099 kosov, ki se cenijo na 1.500.000.— Din. Fotografični arhiv šteje preko 1200 plošč in posnetkov po delih starih in modernih umetnikov. Društvo je priredilo 14 razstav, ki so posredovale javnosti 2500 slovenskih, jugoslovanskih, poljskih, čeških in francoskih umetnin. Izdala je tri knjige in mnogo propagandnih listov.

Paragraf 3. in 4. pravil govorita o virih v dosego navedenih smotrov: „Društvo zbira:

a) častne člane, ki so si stekli izrednih zaslug za društvene namene ali za upodabljačo umetnost;

b) ustanovnike; ustanovnik je, kdor izdatno pomnoži društveno zbirko umetnin ali plača v društveno blagajno vsaj Din 500.— naenkrat;

c) redne člane, ki plačujejo društvu redni letni prispevek Din 50.—;

d) podporne člane, ki plačujejo društvu redni letni prispevek Din 10.“

Poleg te organizacije obstoji od leta 1927 Fond za Akademijo in Galerijo, ki naj doseže znesek 5 milijonov dinarjev, od katerih obresti bosta mogla oba inštituta kriti svoje letne potrebščine. Fond upravlja Narodna galerija in poslovnik pravi, da dobi vsak, ki prispeva vsaj 100.000.— dinarjev, naslov: „Ustanovitelj Akademije in Galerije“ in poprsje v bronu, kdor pa prispeva najmanj 10.000.— dinarjev, dobi naslov: „Zidar Akademije in Galerije“. Imena „Ustanoviteljev“ in „Zidarjev“ bodo vklesana v mramornih ploščah v vestibulu Akademije in Galerije. Imena drugih, znatnejših darovalcev bodo vpisana v „Spominsko knjigo“.

Iz dohodkov tega Fonda pripada po odbitku režijskih stroškov polovica Akademiji znanosti in umetnosti, polovica Narodni galeriji. Dosedaj je bilo v Fond vplačanih 750.000.— Din in ustanoviteljstva so si pridobili gospod Robert Kollman, gospod Alojzij Vodnik, Zbornica T. O. I. in Mestna občina ljubljanska.

Z otvoritvijo novih razstavnih prostorov je stopila Narodna galerija v stadij konstantnega letnega minima, potrebnega za vzdrževanje stavbe, za upravno osebje, za oskrbo umetnin in za nove nakupe. Ta minimum je proračunan na 150.000.— Din letnih izdatkov.

Združena enkratna dajatev slehernega prebivalca v Sloveniji v povprečnem znesku petih dinarjev po osebi more za večne čase fundirati Akademijo in Galerijo. Zato stopite med društvenike Narodne galerije ali darujte v Fond za sebe, svojo družino in za tiste, ki še ne morejo doumeti potreb in koristi lastnih kulturnih institutov.